

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Onderzoek naar gedrag en welbevinden *in tijden van corona*

uitgave 31 juli 2020

Lees meer over

2. Vragenlijstonderzoek
gedragsmaatregelen en welbevinden
3. Netwerk
4. Verdiepend onderzoek door interviews
5. Verschil tussen intentie en gedrag bij
thuisblijven en testen op COVID-19
5. Kennisintegratie

Vragenlijstonderzoek gedragsmaatregelen en welbevinden

Hoe denken mensen over de coronamaatregelen en wat is de impact ervan op het dagelijks leven? Om dit beter te begrijpen, houden het RIVM en GGD'en een groot vragenlijstonderzoek. Resultaten hiervan worden gebruikt voor het nationale en lokale beleid. De inzichten helpen de overheid om burgers beter te kunnen ondersteunen en informeren. Het vragenlijstonderzoek is inmiddels 5 keer uitgevoerd in het voorjaar en de zomer van 2020.

Samenvatting resultaten ronde 1 t/m 5

Tegen de achtergrond van lage infectiecijfers en het stoppen van de persconferenties, laat het gedragsonderzoek al een aantal metingen zien dat de dreiging die respondenten ervaren door het virus, afneemt. In lijn met de versoepelingen hebben mensen ook weer meer sociale contacten, het mentaal en sociaal welzijn neemt toe, en men sport en beweegt meer. Dat zijn positieve ontwikkelingen. In de laatste meting zien we echter wel een verandering: de dreiging die men ervaart door het virus, neemt niet verder af. Ook scoren wat meer mensen een COVID-19 besmetting als (heel) ernstig en de kans op een 2e golf als (heel) waarschijnlijk. De bezorgdheid lijkt dus niet meer af te nemen, en zelfs weer wat toe te nemen. Let op: deze gegevens zijn verzameld voordat er een toename in infecties werd gerapporteerd door GGD GHOR Nederland en het RIVM.

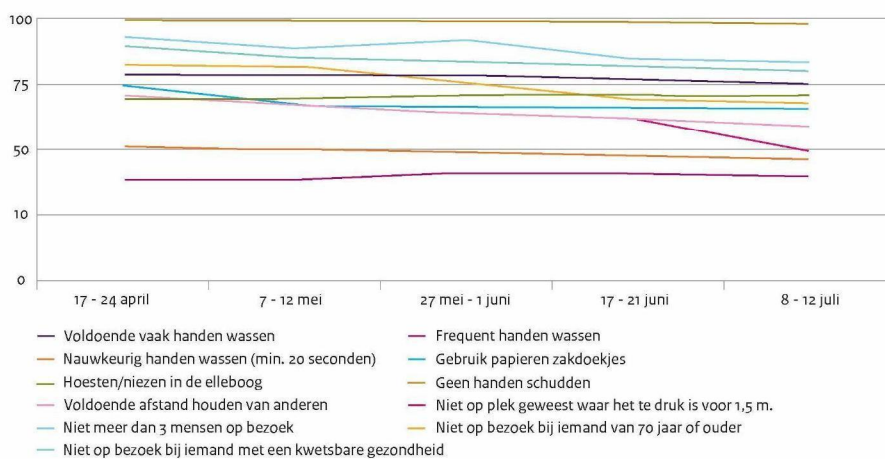
Mensen blijven ondertussen de hygiënemaatregelen naleven (zie figuur 1). Het vasthouden aan de regels die met het sociale leven te maken hebben, gaat minder goed. Op veel plekken houden steeds minder mensen 1,5 meter afstand (zie figuur 2) en ook vermijden minder mensen drukke plekken. Op plekken waar op dit moment vaker nieuwe infecties plaatsvinden – op het werk; thuis; bij contact met familie; en in de horeca – wordt de 1,5 meter steeds vaker niet aangehouden. Ondertussen gaan veel mensen met klachten die op een COVID-19 infectie kunnen wijzen toch naar het werk, de supermarkt, de horeca, of op bezoek bij vrienden en familie. En vier van de vijf mensen met klachten laten zich niet testen, al is er wel een toename in aantallen testen zichtbaar in de afgelopen weken.

Dit betreft de gegevens van de vijf rondes van het corona gedragsonderzoek van het RIVM, GGD GHOR Nederland en de regionale GGD'en, in opdracht van het ministerie van VWS en met financiering van NWO en ZonMw. Aan het onderzoek hebben in de periode april - juli 2020 tussen de 50.000 en 90.000 mensen per ronde deelgenomen. De resultaten van ronde 6 worden begin september verwacht.

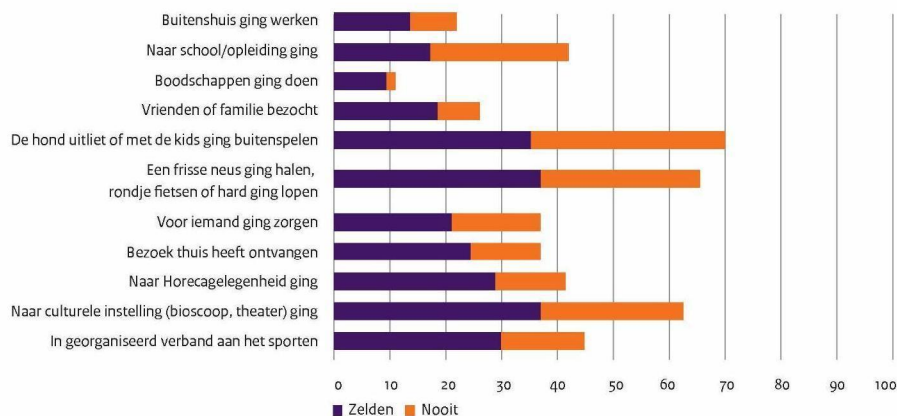
Zie voor uitgebreidere resultaten van deze onderzoeks-rondes:
<https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden>

figuur 1 Verandering in het houden aan de gedragsregels (meting 1 t/m 5, in percentages)

figuur 2 Hoe vaak kwamen mensen te dichtbij? (Meting 5, 8-12 juli, in percentages)

Netwerk

We werken aan een kennisnetwerk rondom onderzoek naar gedrag en de coronamaatregelen. Zo maken we plannen voor verschillende webinars. Wilt

u deel uitmaken van dit netwerk, stuur dan een mail aan [@rivm.nl](mailto:(10)(20)@rivm.nl). We houden u dan op de hoogte van activiteiten.

Verdiepend onderzoek door interviews

Om meer zicht te krijgen op wat coronamaatregelen echt betekenen voor mensen, organiseert het RIVM terugkerende, verdiepende (telefonische) interviews. In de periode 15 tot 19 juli is met 27 respondenten uit het vragenlijstonderzoek gesproken. Hieronder een selectie van hun bevindingen.

1,5 meterregel wordt lastiger, vooral in winkels en met bekenden

Iets meer dan de helft van de geïnterviewden geeft aan dat het steeds moeilijker wordt om 1,5 meter afstand te houden. In de supermarkt en winkels is de meest genoemde situatie waarbij dit niet lukt, omdat anderen zich niet aan de regel houden of omdat het er druk is. Met vrienden en familie wordt door velen bewust geen 1,5 meter afstand gehouden, omdat men erop vertrouwt dat de ander niet ziek is of verstandig met de maatregelen omgaat.

"Ik denk dat mensen in de buitenlucht nonchalanter zijn, denken dat ze buiten in de frisse lucht niet zo snel besmet zullen worden. In de winkelstraten is het zo druk dat je je eigenlijk niet aan de afstand kunt houden, al zou je het willen."

Tweede golf verwacht door slechte naleving regels en reizigersstromen

De meerderheid van de geïnterviewden verwacht een tweede golf besmettingen in het najaar, met name omdat mensen steeds minder goed de regels naleven, mensen weer over de grens op vakantie gaan en vanwege het seizoen (omslag weer, meer mensen verkouden, meer mensen die binnen zitten). Andere redenen die genoemd worden voor een tweede golf zijn: het virus is niet weg, het aantal besmettingen neemt wereldwijd nog altijd toe en in sommige landen waar het virus eerst onder controle leek, zijn ook weer nieuwe uitbraken ontstaan.

"Als er een tweede golf komt, dan hebben we dat te danken aan de groep die zich nu niet meer aan de regels houdt, die denkt dat het allemaal zwaar overdreven is en het virus weg is. Dat zou ik heel erg vinden, want door ons goed te gedragen, kun je het waarschijnlijk gewoon voorkómen."

In quarantaine voor anderen, testen doe je voor jezelf

Vrijwel alle geïnterviewden geven aan het advies van de GGD om in quarantaine te gaan op te volgen, als ze een melding krijgen dat ze in de buurt zijn geweest bij iemand die besmet is. De meest genoemde reden hiervoor is dat men dat doet voor anderen. Een klein aantal geïnterviewden geeft aan dat je het advies gewoon moet opvolgen of wil zich eerst laten testen alvorens in quarantaine te gaan. Een enkeling vindt juist dat je niet zomaar het advies moet opvolgen en dat dit afhangt van of je vluchtig of langdurig contact hebt gehad met iemand. Deze mensen lijken een risicoafweging te maken.

Alle geïnterviewden geven aan zich te laten testen als ze een melding krijgen van de GGD dat ze in de buurt zijn geweest bij iemand die besmet is met corona. De meest genoemde reden die wordt genoemd, is: "dan heb je zekerheid". Een klein aantal geeft aan dit te doen om te voorkómen dat je anderen besmet of omdat de GGD dit adviseert.

Niet zomaar vaccineren, eerst meer weten over het vaccin

Iets meer dan de helft van de geïnterviewden geeft aan zich te laten vaccineren zodra die mogelijkheid er is. De belangrijkste reden hiervoor is om zelf niet besmet te raken en om (kwetsbare) anderen niet te besmetten. Sommigen zien een vaccinatie als een middel voor immuniteit of als manier om weer terug naar normaal te kunnen. Iets minder dan de helft twijfelt hier nog over, met als belangrijkste reden dat men eerst meer informatie wil over de werking en de risico's, zoals bijwerkingen, en langetermijneffecten van het vaccin.

"Een vaccin zie ik als de enige manier om weer een normale samenleving te krijgen, als alternatief voor de 1,5 metersamenleving."

Alle geïnterviewden geven aan dat er groepen zijn die volgens hen voorrang moeten krijgen om gevaccineerd te kunnen worden. De meesten noemen kwetsbare groepen, zoals ouderen en mensen met een zwakke gezondheid als groepen die voorrang moeten krijgen. Daarnaast noemen geïnterviewden mensen die in de zorg werken of een vitaal beroep hebben.

Verschil tussen intentie en gedrag bij thuisblijven en testen op COVID-19

Het Nederlandse beleid om thuis te blijven met corona gerelateerde klachten en je te laten testen, kan op draagvlak rekenen van de meerderheid van de ruim 50.000 deelnemers aan het vragenlijstonderzoek (zie eerste artikel). Maar als mensen daadwerkelijk klachten krijgen, geeft 80% van de mensen aan toch naar buiten te zijn gegaan en 12% zegt zich getest te laten hebben. 4 op de 10 mensen herkent hun klachten van een andere aandoening dan COVID-19, zoals hooikoorts, en geeft dit reden waarom ze zich niet laten testen.

Thuisblijven bij klachten cruciaal voor bestrijding
Met bron- en contactonderzoek worden de eerste clusters gevonden en het aantal besmettingen lijkt langzaam weer iets toe te nemen. Het RIVM vindt het zorgelijk dat mensen niet thuisblijven als zij klachten hebben die passen bij COVID-19. In dit onderzoek geeft 40% aan wel naar het werk te gaan en ruim 80% boodschappen te gaan doen. Bijna de helft van de deelnemers met klachten geeft dan ook aan het (heel) moeilijk te vinden om dit advies in de praktijk op te volgen.

Testen belangrijk voor vroege opsporing

Het RIVM benadrukt dat het voor de bestrijding van deze uitbraak cruciaal is dat mensen met klachten thuisblijven. Hoewel testen sinds 1 juni bij ruim 80 GGD teststraten mogelijk is, geeft 30% van de deelnemers met klachten toch aan dit advies (heel) moeilijk te vinden om op te volgen. Het is ook niet voor iedereen duidelijk dat het advies is om je al bij één klacht of milde klachten direct te laten testen. Men is immers gewend om bij milde gezondheidsklachten niet meteen naar de dokter te gaan en "het eerst nog even aan te kijken".

Wanneer zijn de klachten relevant

Mensen schrijven hun klachten regelmatig toe aan bijvoorbeeld astma, hooikoorts of een verkoudheid die ze wel vaker hebben. Als iemand klachten duidelijk herkent als gebruikelijke klachten door hun hooikoorts of rokershoest, is testen ook niet nodig. Als iemand het niet herkent als gebruikelijke klachten dan geldt bij klachten, ook al zijn ze mild, blijf thuis en laat je direct testen.

Thuisblijven en testen bevorderen

Mensen die zich laten testen zeggen dit te doen om zekerheid te hebben, anderen te willen beschermen, of aan het werk te kunnen. Om thuisblijven en testen te bevorderen kan het helpen om dit zo makkelijk mogelijk te maken: bijvoorbeeld, snel kunnen testen op een locatie in de buurt en ondersteuning bieden bij thuisisolatie. Ten slotte volgen mensen de adviezen vaker op als ze het nut en de meerwaarde van thuisblijven en testen evident vinden.

Zie voor meer informatie en de onderliggende analyse: <https://www.rivm.nl/nieuws/verschil-tussen-intentie-en-gedrag-bij-thuisblijven-en-testen-op-covid-19>

Dit is een uitgave van:

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

Periodiek zullen we een update publiceren.

Voor vragen of suggesties kunt u mailen naar:

(10)(2e) @rivm.nl.

Postbus 1 | 3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

Kennisintegratie

Inzichten uit de literatuur, uit nieuw onderzoek en expertise van partnerorganisaties wordt samengebracht om te komen tot waardevolle kennis voor preventief gedrag en gezondheid. Leefstijladvies voor thuis is een van de producten die via kennisintegratie tot stand is gekomen. Net zoals de webinar over jongeren in de 1,5m samenleving van 9 juli 2020.

De zorg voor morgen begint vandaag